

41
2-4-70

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ
ΚΕΝΤΡΟΝ ΕΡΕΥΝΗΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΑΟΓΡΑΦΙΑΣ
ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΥ 14
ΑΘΗΝΑΙ (136)

ΚΕΝΤΡΟΝ ΛΑΟΓΡΑΦΙΑΣ
ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟΣ ΑΤΛΑΣ
Αριθ. Έρωτ. Μουσ. ΧΙ 41/1970

Α
ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΝ
ΔΙΑ ΓΕΩΡΓΙΚΑ ΕΡΓΑΛΕΙΑ

ΚΑΙ ΚΑΤ' ΕΘΙΜΟΝ ΠΥΡΑΣ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΑΘΗΝΑΙ 1968
ΕΚ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ

Φεβρ. 1970

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

1. Ἐξεταζόμενος τόπος (χωρίον, κωμόπολις) Ἀδελφικὸν.....
(παλαιότερον ὄνομα: Ἀρμομαχαλὸς, Ἐπαρχίας Σερρών....
Νομοῦ Σερρών.....
2. Ὀνοματεπώνυμον τοῦ ἐξετάσαντος καὶ συμπληρώσαντος Γεωργίου
Μουσαφίδης... ἐπάγγελμα Διδάσκαλος.....
Ταχυδρομικὴ διεύθυνσις Ἀδελφικὸν Σερρών.....
Πόσα ἔτη διαμένει εἰς τὸν ἐξεταζόμενον τόπον. 30.....
3. Ἀπὸ ποῖα πρόσωπα κατεγράφησαν αἱ παρατιθέμεναι πληροφορίες:
α) ὄνομα καὶ ἐπώνυμον Θεόδωρος Μάττινας.....
.....
ἡλικία... 62... γραμματικαὶ γνώσεις.....
..... τόπος καταγωγῆς Ἀδελφικὸν
Σερρών.....

β) Μαυμίδης Θεωδόσιος ἔτι 64 Προβ. Ν. Σερρ. Μ. Αἰών

Α'. α'. ΤΑ ΓΕΩΡΓΙΚΑ ΚΤΗΜΑΤΑ ΠΡΟ ΤΟΥ 1920

- 1) Ποῖαι ἀγροτικαὶ περιοχαὶ προωρίζοντο διὰ σποράν καὶ ποῖαι διὰ
βοσκήν ποιμνίων; Διὰ τὴν ἐνορίαν προωρίζοντο
αἱ περιοχαὶ: Ἀλτσαμια, μπόιντα, παρτσα+
Ἐπὶ τῶν χωριστῶν ἢ ἐνηλλάσσοντο κατὰ χρονικὰ διαστή-
ματα; Δεν ξινόταν καμιά αλλοιχὴ.....
- 2) Εἰς ποίους ἀνήκον ὡς ἰδιοκτησίαι; α) εἰς φυσικὰ πρόσωπα,
δηλ. εἰς τοὺς χωρικοὺς· β) εἰς γαιοκτήμονας ("Ἑλληνας ἢ ξένους, ὡς
π.χ. Τούρκους)· γ) εἰς Κοινότητας· δ) εἰς μονὰς κλπ.
Τὰ περιθεόττερα εἰς Τούρκους.....
- 3) Ὁ πατὴρ διατηρεῖ τὴν περιουσίαν του συγκεντρωμένην καὶ μετὰ τὸν
γάμον τῶν τέκνων του, διανεμομένης ὑπ' αὐτῶν μετὰ τὸν θάνατόν
του; Διαιτηρῶνθε. τὴν περιουσίαν τὴν πα-
τρίαν μετὰ τὸν γάμον ἐπαύσαν. χωρὶς ἄλλο
τὸν Τούρκον Ἀλῆ-Παῖα μισθίαμια.

- β'. 1) Οί κάτοικοι ασχολούνται μόνον εις τὴν γεωργίαν ἢ μόνον εις τὴν κτηνοτροφίαν ; ἢ συγχρόνως εἰς ἀμφοτέρας, δηλ. τὴν γεωργίαν καὶ τὴν κτηνοτροφίαν ; Α. Δεχόμενται. Συγχρόνως. εἰς τὴν γεωργίαν... καὶ... εἰς τὴν κτηνοτροφίαν.
- 2) Οἱ τεχνῖται (δηλ. οἱ βιοτέχναι) ἀσχολοῦνται ἐν παρέργῳ καὶ εις τὴν γεωργίαν ; Οἱ ὅλῃται. Πού. ὑπορχε. ν. Δεχόμενται.
- γ'. 1) Εἰς τὰ μεγάλα κτήματα : τῶν γαιοκτημόνων (τσιφλικούχων), τῶν μοναστηρίων ποῖοι ἐργάζοντο εἰς αὐτά ; καὶ ὑπὸ ποίους ὄρους ὡς άτομα ἢ μὲ ὀλόκληρον τὴν οἰκογένειάν των ; Οἱ. Περὶ. 666. τερ. τῶν. κατοικῶν. μ. ε. τὴν. οἰκογένειάν. των. ὡς. μισιάρηδες.
- 2) Πῶς ἐκαλοῦντο οὗτοι ; (κολλῆγοι, σέμπροι, μισακάτορες, σημισακάτοροι κλπ.) μισιάρηδες. Ποία. ἦτο. ἡ. κοινωνική. των. θέσις ; ... Μετρία.
- 3) Ποία ἦτο ἡ ἀμοιβή των ; (εἰς εἶδος ἢ εἰς χρήμα) ; ἑ. εἶδος.
- 4) Ἐχρησιμοποιοῦντο καὶ ἐργάζαι ; ἐποχικῶς, δηλ. διὰ τὸ θέμισμα, τὸ ἀλώνισμα, τὸν τρυγητὸν ἢ δι' ἄλλον τὸν χρόνον ; Ἀπὸ ποῦ προήρχοντο οὗτοι ; ἦσαν ἄνδρες μόνον ἢ καὶ γυναῖκες ; ποῖαν ἀμοιβὴν ἐλάμβανον ; ἡμερομισθίον εἰς χρήμα ἢ εἰς εἶδος ; Ἐποχικῶς. καὶ. Ἐρχονταν. οἰκογενιακῶς. οἱ. Τουρκομάνοι. μ. ε. ἀμοιβ. ἑ. ε. χρήμα.
- 5) Ἐχρησιμοποιοῦντο καὶ δοῦλοι (ὑπηρέται) ἢ δοῦλαι ; Ἐὰν ναί, ἀπὸ ποίους τόπους προήρχοντο ; ... Ναί. ... Ἀπο. τῆ. γύρω. ἀγρόα. χωρὶ.
- 6) α) Οἱ νέοι καὶ αἱ νέαι τοῦ τόπου ποῦ ἐπήγαιναν δι' ἀνεύρεσιν ἐργασίας ; ... εἰς. τὸν. Ἀλ. - παθ. πού. εἶχε. τῶ. περὶ. 660. τερα. κτήματα. τοῦ. χωρίου.
- β) Ἐπήγαιναν ἐποχικῶς : ὡς ἐργάται ἢ ὡς τεχνῖται κτίσται, γύφτοι (σιδηρουργοί), βαφεῖς (μπογιατζήδες), πρᾶματευτάδες (ἐμποροὶ) κλπ. ; Ο. Χ. Ι.

δ'. 1) Πώς ἐλιπαίνοντο παλαιότερον τὰ χωράφια: με ζωϊκὴν κόπρον (βοῶν, αἰγοπροβάτων κλπ.), φυτικὴν (με καῦσιν: α) τῆς καλάμιας μετὰ τὸν θερισμόν, β) τῶν θάμνων κλπ.) ἢ με κάλυψιν (παράχωμα) χλόης (τριφυλλιοῦ, λαθουριοῦ κλπ.) δι' ὀργώματος;

... Ἐπειδὴ... τὰ χωράφια... ἔταν... γιερὰ...
δὲν... τὰ... ἐλιπαίναν... Ἐκτὸς βέβαια...
τὸ... καψίμο... καδαιμίας... μετὰ τὸν...
θερισμόν... ..

2) Πότε ἔγινε τὸ πρῶτον χρῆσις χημικῶν λιπασμάτων εἰς τὸν τόπον σας; ... Περὶ τοῦ 1950... ..

ε'. Ἀπὸ πότε χρησιμοποιοῦνται: τὸ σιδηροῦν ἄροτρον καὶ αἱ γεωργικαὶ μηχαναὶ εἰς τὸν τόπον σας; ... Τὸ σιδηροῦν ἄροτρον...
ἀπὸ τοῦ 1915... καὶ... γεωργικαὶ μηχαναὶ ἀπὸ τοῦ 1925

1) Σιδηροῦν ἄροτρον (τύποι αὐτοῦ, δηλ. μονόφτερο, δίφτερο κλπ.).
Εἰς ποῖα κτήματα ἐχρησιμοποιεῖτο (ἢ χρησιμοποιεῖται) κάθε τύπος;
Ποῖος κατεσκεύαζε τὸ ἄροτρον τοῦτο ἢ ἀπὸ ποῦ ἐγίνετο ἡ προμήθεια αὐτοῦ; ... Τὸ σιδηροῦν ἄροτρον ἀπὸ τοῦ...

γτερο... Ἐχρησιμοποιεῖτο γὰρ ὅλα τὰ κτήματα.
Τὸ ἀφόραταν ἀπὸ τὴν πόλιν τῶν Σερρῶν... ..

Παραθέσατε σχεδιαγράφημα (ἢ φωτογραφίαν) ἐκάστου τύπου σιδηροῦ ἄρότρου με τὰς ἀντιστοίχους ὀνομασίας τῶν μερῶν αὐτοῦ, ὡς τοῦ κατωτέρω παρατιθεμένου.

1. χερσὺν... 4... ἀνί... 7. βανίδι... 10. τοιθί...

2. χερσὺν... 5... 8... ..

3. ἀνί... 6... 9. οὐρά... ..

2) Τρακτέρ (ἀπὸ πότε εἶναι ἐν χρήσει;) Μετὰ τοῦ 1925... ..

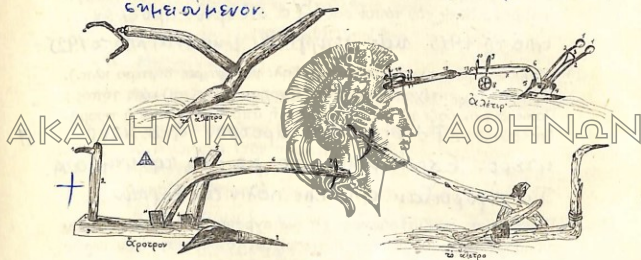
3) Μηχανὴ θερισμοῦ Μετὰ τοῦ 1925... ..

4) Μηχανή δεσίματος τῶν σταχύων (δεματιῶν) Μετά τὸ 1925...

5) Μηχανή ἀλωνισμοῦ Μετά τὸ 1925.....

στ'. 1) Τὸ ξύλινον ἄροτρον. Ποῖος κατασκευάζει (ἢ κατασκευάζει) τὸ παλαιὸν ξύλινον ἄροτρον Ἦ. Παιρναν. τῶν Σύλων...
ἀπὸ τῶν παραμυθῶν καὶ τῶν...
κατασκευάσαν. μόνει τῶν.....

2) Ποία ἦτο ἡ μορφή τοῦ παλαιοῦ ξυλίνου ἀρότρου εἰς τὸν τόπον σας καὶ ποία εἶναι σήμερον. Ποῖαι διαφοραὶ ὑπῆρχον (ἢ ὑπάρχουν) εἰς τὸ χρησιμοποιούμενον ἄροτρον εἰς τὸν τόπον σας ἀπὸ τὰ εἰκονιζόμενα ἐνταῦθα; Ἦτο ὅπως τὸ διὰ σταυροῦ κατωτέρω σημειούμενον.

3) Ἰχνογραφήσατε τὸ ξύλινον ἄροτρον⁽¹⁾ καὶ τὸν ζυγὸν ὡς ἀπαντᾶται εἰς τὸν τόπον σας καὶ παραθέσατε τὰ ἀντιστοιχοῦντα εἰς τοὺς ἀριθμοὺς ἐν χρήσει ὀνόματα τῶν διαφορῶν μερῶν καὶ τῶν ἐξαρτημάτων αὐτοῦ.

1. <u>Χερσὶν</u>	6. <u>σταθάρ</u>	11.
2. <u>Χερσὶν</u>	7. <u>οὐτρὺς</u>	12.
3. <u>καίφα</u>	8. <u>φ. τ. φ. ρ.</u>	13.
4.	9. <u>ὕνι</u>	14.
5.	10.	15.

(1) Ἐὰν εἶναι δυνατόν ἀποστείλατε καὶ φωτογραφίαν.

(Εάν υπάρχουν διαφοραί, δύνασθε νὰ μεταβάλετε τὴν ἀνωτέρω ἀρί-
θμησην).

- 4) Τὸ ὕνι. Τὸ ὕνι τοῦ ξυλίνου ἀρότρου ἦτο (ἢ εἶναι) μιᾶς μορφῆς
διὰ τὴν ἀροτρίασιν ὅλων τῶν εἰδῶν τῶν χωραφίων ; δηλ. τῶν
χωματερῶν (λιβάδια, κῆποι) καὶ τῶν πετρωδῶν. – Ἰχνογράφη-
σατε ἢ φωτογραφήσατε τὸ ἐν χρήσει ὕνι (ἢ τὰ ἐν χρήσει, ἐὰν
εἶναι διαφόρων τύπων) καὶ σημειώσατε τὴν χρῆσιν ἐκάστου.

Ἐπειδὴ τὰ ἔδαφος ἦταν... μαλακὰ.....
χρησιμοποιοῦσαν... τὸ ὕνι... γιὰ ὅλα.....
καὶ χωράφια.....

- 5) Ποῖον τὸ σχῆμα τῆς σπάθης τοῦ ἀρότρου;... ὡς... π.α.....

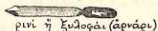
ματωτέρω.....

- 6) Ἦτο (ἢ εἶναι) κατασκευασμένη ἐκ ξύλου ἢ σιδήρου;... ἐκ ξύλου.....

- 7) Ἔργαλεῖα διὰ τὴν κατασκευὴν καὶ ἐπιδιόρθωσιν τοῦ ἀρότρου
(π.χ. σκεπάρνι, πριόνι, ἀρίδι, ἀρνάρι, ξυλοφάι κλπ.).....

ἔχουν μόνον τὸ σκεπάρνι.....

- 8) α) Διὰ τὸν ἄροτρον (ζεугάρισμα, ὄργωμα) ποῖα ζῶα ἐχρησιμοποιοῦντο (ἢ χρησιμοποιοῦνται) : βόες ἢ ἄλλο ζῶον, δηλ. ἵππος, ἡμίονος, ὄνος. Χρησιμοποιοῦνταν βοδιαί, καὶ μετὰ τὸ 1920 καὶ ἄλογα.
- β) Ἐχρησιμοποιοῦντο (ἢ χρησιμοποιοῦνται) διὰ τὸ ὄργωμα δύο ζῶα ἢ ἓν ; 2. βοδια... ἢ... 4. ἄλογα...
- 9) Διὰ τὸ ζευγάρισμα μὲ δύο ζῶα ἦτο (ἢ εἶναι) ἀναγκαῖος ὁ ζυγός ; Ναι...

Σχεδιάσατε τὴν μορφήν τοῦ παλαιότερου καὶ τοῦ σημερινοῦ ζυγοῦ (ἢ φωτογραφήσατε αὐτὸν) καὶ ὀνομάσατε τὰ διάφορα μέρη καὶ ἐξαρτήματα αὐτοῦ. (π.χ. λουριά, λοῦρα, ζεύλες, πιζεύλια κλπ.). Ἡ κορυφή τοῦ δαλαμοτέρου καὶ... σημερινοῦ. Σήμερα εἶναι ὡς τὸ ἀνωτέρω... δασύς... ἐλκων. Ἰσχυρὸς...

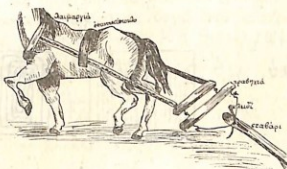
- 10) Σχεδιάσατε ἰδιαιτέρως τὴν μορφήν τῶν ζευλῶν τοῦ ζυγοῦ εἰς τὸν τόπον σας. 9

- 11) Πῶς λέγεται εἰς τὸν τόπον σας ὁ κρίκος ἐκ σιδήρου, ξύλου ἢ σχοινίου, ὁ ὁποῖος τοποθετεῖται εἰς τὸν ζυγὸν (πολλαχοῦ : λοῦρα, κουλλούρι), προσδένεται δὲ εἰς αὐτὸν τὸ ἄροτρον διὰ τὸ ὄργωμα ; (Σχεδιάσατε αὐτόν). Ο. κρίκος... λέγεται... λουρί... καὶ... κατὰ τὴν ἐξέλιξιν... ἐν... βέλματος... ἰσχυρῶν...

- 12) Ἀπὸ πότε γίνεται τὸ ὄργωμα δι' ἐνὸς ζώου ; Ἀπὸ τοῦ 1920...
- Πῶς γίνεται ἡ ζευξίς του (τὸ ζέσιμον) εἰς τὸ ἄροτρον ;

Περιγράψατε και σχεδιάσατε (ή φωτογραφήσατε) την σκευήν,
 την οποίαν φέρει τὸ ἄλογον ἢ ἄλλο ζῶον διὰ νὰ προσδεθῇ
 εἰς αὐτὴν τὸ ἄροτρον... Τὴν ἰδίαν βινεττον...
ἥ... κατωτέρω... εἰκόνα...

ζ'. Ἀροτρίασις (ὄργωμα) καὶ σπορά.

α) Ποῖος ὥργωνε παλαιότερον (ἢ σήμερον); 1) ἄνδρας (ὁ ἰδιοκτήτης
 τοῦ ἀγροῦ, ἢ ἄλλος); 2) γυναῖκα; 3) ὑπηρέτης. Σημειώσατε ποῖα
 ἢ συνήθεια εἰς τὸν τόπον σας... Βεδναϊσ, ὁ ἀνδρας,
καὶ λίφοι ὑπηρέται.

β) 1) Περιγράψατε λεπτομερῶς, πῶς γίνεται τὸ ζεύξιμον τῶν βοδιῶν (ἢ
 τοῦ βοδιοῦ, τοῦ ἀλόγου) εἰς τὸ ξύλινον ἄροτρον. (Παραθέσατε,
 εἰ δυνατόν, καὶ φωτογραφίαν) ... Δεν γινεται σήμερον
χρηθεις... ξυλινον ἀρότρον

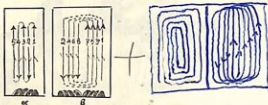
2) Πῶς γίνεται τὸ ζεύξιμον εἰς τὸ σιδηροῦν ἄροτρον... Το παλαιόν
τὸν ξυλόν... εἰς τὸν λαιμόν... τῶν δούλων καὶ
περικλόν... εἰς λαιμαρμιά... σπρώχνουν... καὶ τ.

3) Πῶς κατευθύνει ὁ γεωργὸς τὰ ζευγμένα ζῶα (ἢ τὸ ζῶον) κατὰ τὸ
 ὄργωμα με σχοινί, τοῦ ὁποίου τὰ ἄκρα ἔχουν δεθῇ εἰς τὰ κέρατα
 τῶν ζώων ἢ ἄλλως; (Περιγραφή καὶ σχεδιάσμα ἢ φωτογραφία).
 ... Με τὸ σχοινί... καὶ τὰ δύο ἄκρα εἶχαν
προδεδεμένα εἰς τὰ κέρατα τῶν δούλων...

- 4) Σχεδιάσατε πώς ἐγίνετο παλαιότερον (ἐπίσης πώς γίνεται σήμερον) τὸ ὄργωμα. Ὁργώνεται τὸ χωράφι με ἀνοιγομένας αὐλακάς (αὐλακιές) κατ'εὐθείαν γραμμὴν, ὡς τὸ κατωτέρω σχεδιάγραμμα(α);

Μοιράζεται τὸ χωράφι εἰς ἐσορίες... καὶ μὰς
...σορία ὀργώνεται... περὶ φεριαμῶν.....

ἢ ὀργώνεται περιφερειακῶς ὡς εἰς τὸ σχεδιάγραμμα (β);

Σημειώσατε μετὰ τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ, ποῖον ἐκ τῶν ὀργωμάτων τούτων (α, β) εἶναι ἐν χρήσει εἰς τὸν τόπον σας. Ἐὰν ὑπάρχῃ ἄλλος τις τρόπος ὀργώματος σχεδιάσατε καὶ περιγράψατε αὐτόν.

- 5) Ἡ σπορὰ καὶ τὸ ὄργωμα τοῦ ἀγροῦ ἐγίνετο (ἢ γίνεται ἀκόμη) εἰς λωρίδας (δηλ. σπορές ἢ σπορίες, ντάμες, σαρσιές, μεσοράδες κ.λ.π.);

Ἐγίνετο με ἐσορίες... αὐλοποιεῖς...
χωρίζονταν... με αὐλακίαις.....

Πῶς ἐχωρίζετο ἡ λωρίς (ἡ σποριά); με αὐλακίαν; ..Ναί....

- 6) Ποῦ ὑπάρχει ἡ συνήθεια νὰ γίνεται ἡ σπορὰ τοῦ σίτου καὶ ἄλλων δημητριακῶν μόνον με σκαπάνην, δηλ. νὰ μὴ χρησιμοποιεῖται ἄροτρον; Ἀνεμάθεν... ἐχρησιμοποιοῦνται τὰ
...ἄροτρα.....

- 7) Ποῖοι τρόποι ἢ εἶδη ὀργώματος (ἄροτριάσεως) ἦσαν ἐν χρήσει παλαιότερον (ἢ σήμερον). Δηλ. ἡ διάνοιξις τῶν αὐλάκων μετὰ τὸ ὑνί: καθέτως, πλαγίως, βαθιὰ κλπ. ἢ αὐλάκωσις...
...γινόταν... μετὰ... ὑνί, καὶ κανονίζονταν...
...ἢ... ὑλίσαι... ἀνὰ ὁρὰ μετὰ ἐδαφίος.....

Εἰς ποῖα ὀργώματα (σπορᾶς) γίνεται χρῆσις τῶν τρόπων τούτων ἢ ἄλλων. *Εἰς. ἔδα. τὰ ὀργώματα. καὶ. εἰς. ἑσπερὰ. εἶναι. πρὸ. ἰδ. το. εὐετημα. ὀργώματα.*

γ) Ἀροτριάσεις (ὀργώματα) τοῦ ἀγροῦ πρὸ τῆς σπορᾶς :

- 1) Διὰ τὴν σπορὰν δημητριακῶν. Πόσα ὀργώματα ἐγίνοντο (ἢ γίνονται) καὶ πότε, δηλ. κατὰ ποίαν χρονικὴν περίοδον. Πῶς λέγονται (ὀνοματολογία) τὰ ὀργώματα, αὐτά: π.χ. καλλουργία, διβόλισμα, γύρισμα κλπ. *2-4 ὀργώματα.*
! διὰ. ἑτερες. ἀνομοιείες. δὲν. ὑπάρχουν.

- 2) Διὰ τὸ φύτευμα κηπευτικῶν. (Ἀποστήσατε ὁμοίως, ὡς ἀνωτέρω)

Ὅτι. καὶ. ταῖς. δὲν. ἀσφαλτοῦνται. μετὰ. τὴν. φύτευσιν.
ἐν. τοῖς. μιστοῖς. κήποις. πρὸ. τῆς. αὐτῆς. τῶν.

- 3) Ἐπὶ πόσα ἔτη δέον νὰ ἀφεθῇ ἀσπάρτον τὸ χωράφι, δηλ. εἰς ἀγρανάπαυσιν, διὰ νὰ σπαρθῇ κατόπιν σιτάρι ἢ ἄλλο δημητριακόν.

Ἐνεκα. τῆς. χρονικότητος. τῶν. ἐδάφους. δὲν. ὑπάρχει.
ἀφρανάπαυσις.

- 4) Πόσα ὀργώματα γίνονται διὰ κάθε εἶδος καλλιεργείας (σίτου, κριθῆς, ἀραβοσίτου, ψυχανθῶν, κηπευτικῶν εἰδῶν κλπ.) καὶ κατὰ ποίαν ἐποχὴν; *Διὰ. τὸν. εἶσαν. κριθῆς. καὶ. ἀραβοσίτου. 3-4- Διὰ. τὸ. ρυζι. 2. Ἐν. οὐτῶν. καὶ. ἐν. Ἀπριλίῳ.*

- 5) Ποῖα ἐργαλεῖα ἢ σκευὴ χρησιμοποιοῦνται: α) κατὰ τὴν σπορὰν. π.χ. *τὸ. δι. σά. κ. ν.* εἰς αὐτὸ περιέχεται ὁ σπόρος καὶ ἐξ αὐτοῦ λαμβανόμενος διασκορπίζεται ἐπὶ τοῦ ἐδάφους; *Χρησιμὰ. ἡ. ὀν. ἡ.*

μα. το. τε. νε. κ. ε. δ. ε. π. αὐ. τῶν. κ. ε. τῶν.
ῶ. μ. ο. κ. ε. ε. χ. α. ν. ἰ.

β) Μὲ ποῖα γεωργικὰ ἐργαλεῖα (ἢ τυχὸν ἄλλα μέσα): 1) καθαρίζονται: τὸ ποδάρι, τὰ φτερά (παρούτια) κ.ἄ. καὶ τὸ ὕνι κατὰ τὴν ἀροτρίασιν (ὀργωμα, ἀλέτρισμα, κάμωμα κλπ.) ἀπὸ τὸ χῶ-

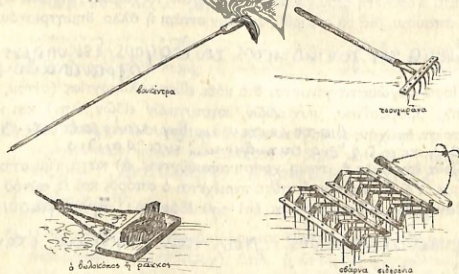
μα ἢ τὰ χόρτα, ριζίδια, τὰ ὅποια κολλῶνται εἰς αὐτά. Μὲ ἑλλειψοειδῆ σιδηρᾶν ράβδον, ἢ ὅποια ἔχει τοποθετηθῇ εἰς τὸ ἐν ἄκρον τοῦ βουκέντρου ἢ μὲ ἄλλον τρόπον;

Μὲ τὸν «ματρίνο» ποῦ εἶναι ἀκριβῶς...
ὁμοιος... μὲ τὴν ματωτέρω εἰκονισομένη...
βουκέντρα.....

2) Γίνεται μετὰ τὸ ὄργωμα ἰσοπέδωσις τοῦ χωραφιοῦ (σβάρνισμα, διβόλισμα); Γίνεται... σβάρνισμα.....

3) Ἡ σκαφή μερῶν τοῦ ἀγροῦ ποῦ δὲν ἔχουν ὀργωθῇ (μὲ σκαλίδα, τσαπί κ. ἄ.); Νὰ γίνῃ εἰς τὴν θέσιν τῶν ὡς ἄνω (1-3) ἐρωτημάτων περιγραφὴ ἐκάστου ἐν χρήσει ἐργαλείου καὶ νὰ παρατεθοῦν σχεδιάσματα ἢ φωτογραφαί. (Παρατίθενται ἐνταῦθα ἐνδεικτικῶς σχεδιάσματά τινων ἐκ τούτων).

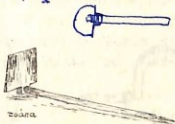
Ἡ σκαφή γίνεται ἀπολυεστία μὲ...
ἀντρείον.....

γ) Ἐργαλεῖα διὰ σκάψιμον καὶ σκάλισμα τοῦ ἀγροῦ ἢ τοῦ κήπου· π.χ. ὁ κασμάς, ἡ τσάπα κ.ἄ. (Σημειώσατε τὸ ὄνομα, τὴν χρῆσιν

ἐκάστου καὶ παραθέσατε ἰχνογράφημα ἢ φωτογραφίαν)

... Διὰ τὸ δουξικόν... ἐγίνετο καὶ ῥνεται.
... Χρῆθις τῆς... τεσσάρων, ὁκοία με τὴν...
... κατωτέρω... ἢ στροφνδῇ... ..

- 6) Ποῖα πρόσωπα βοηθοῦν τὸν ζευγολάτην (ἢ ζευγάν) εἰς τὸ ὄργωμα καὶ πῶς καλοῦνται οἱ βοηθοὶ οὗτοι ὥς καὶ αἱ ἐργασίαι ποῦ ἐκτελοῦν

... Ὁ... Σευγολάτης... μόνος... καλλιεργεῖ... τοὺς
... ἀγρούς... Κανει... δὲν... βοῦν... ..

- 7) Ποῖα χωράφια ἐκαλλιεργοῦντο (ἢ καλλιεργοῦνται) διὰ τὴν σπορὰν ὀσπρίων. Πῶς ἐγίνετο ἡ σπορά καὶ ἡ καλλιέργεια ἐκάστου εἶδους. Σήμερον δὲν καλλιεργοῦνται ὀσπρία...

... Παλαιότερον καλλιεργοῦντο... κατὰ
... παραπλήθειαν... τρόπον... μετὰ... δημητριακῶν

- 8) Ποῖα χωράφια ἐκαλλιεργοῦντο (ἢ καλλιεργοῦνται) διὰ τροφὰς τῶν ζώων π.χ. ρόβη, σανόν, τριφύλλι κ.ά.

... Τὰ ἴδια χωράφια... δι' ἐναλλαγῆς... τῶν
... εἰδῶν... καλλιεργείας... ..

- 9) Πῶς ἐγίνετο πρὸ τοῦ 1920 (ἢ σήμερον) ἡ καλλιέργεια τῶν γεωμήλων ἐσπέρνουντο ἢ ἐφυτεύοντο εἰς αὐλάκια ἢ πρασιές (βραγιές) καὶ ἄλλως. Πόρῃ τῆς ὑφροτικῆς τῶν ἔδαφιν...

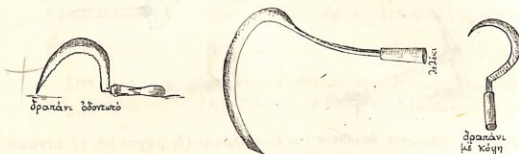
... δὲν... καλλιεργεῖται... πατάτα... ..

Β'. ΘΕΡΙΣΜΟΣ

α. Ἔργαλεῖα θερισμοῦ.

- 1) Με ποῖον ἐργαλεῖον ἐθερίζοντο παλαιότερον τὰ δημητριακὰ. (Παραθέσατε τὸ ὄνομα καὶ ἰχνογράφημα ἢ φωτογραφίαν αὐτοῦ)

π.χ. με τὸ δρεπάνι, τὸ μαχαίρι κλπ.)
ΜΕ ΔΡΕΠΑΝΙ... ΟΔΟΝΤΩΤΟ...

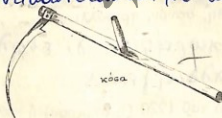

Ἐάν ᾤσαν (ἢ εἶναι ἀκόμη ἐν χρήσει) διαφόρων εἰδῶν δρεπάνια ἢ ἄλλα μέσα θερισμοῦ, παρακαλοῦμεν νὰ τὰ περιγράψετε· ἐπίσης νὰ σχεδιάσετε τὰ ἐργαλεῖα ἢ νὰ τὰ φωτογραφήσετε.....

Ο.Σ.Ε. Μ. Αἰῶνα Σχολοῦντες Παιδὲς
Ἐκπαιδευτικοὶ καὶ τὸ Διδάσκοντες

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΔΕΛΦΩΝ

- 2) Μὲ δρέπανα ἢ μὲ ποῖα ἄλλα ἐργαλεῖα (π.χ. κόσσοι) ἐθερίζοντο (ἢ θερίζονται) τὰ χόρτα (π.χ. τὸ τριφύλλι κλπ.) διὰ τροφήν τῶν ζώων· (βλ. παράδειγμα εἰς τὴν κατωτέρω εἰκόνα). ΜΕ ΚΟΣΣΟ...
ΟΙ ΟΠΟΙΕΣ ΑΝΤΙΜΕΤΕΙΝΤΑΙ ΜΕ ΚΟΠΤΙΚΑ ΕΡΓΑΛΕΙΑ

- 3) Ἡ λεπίς (δηλ. ἡ κόψη) τοῦ δρεπανιοῦ ἢ ἄλλου θεριστικοῦ ἐργαλείου ἦτο ὁμαλὴ ἢ ὀδοντωτή; (Σχεδιάσατε αὐτήν). Ομαλή...
Σχήμα καὶ τόπος τοῦ δρεπανιοῦ...

- 4) Πῶς ἦτο κατεσκευασμένη ἡ χειρολαβὴ του; (σχεδιάσατε ἢ φωτογραφήσατε αὐτήν). Ὁ σιδηροῦς σκελετὸς πῶς ἐλέγετο;.....
Από... ἢ... ἢ...
Δὲν ἔχει... ὀνόματι...

- 5) Ποῖος κατεσκεύαζεν αὐτὰ τὰ θεριστικά ἐργαλεῖα (π.χ. τὰ δρεπάνια κ.ά.) *Τὰ ἀγρόραζαν ἀπὸ τὴν νόλιν. εὐν. ...*

ζεφρῶν.

- 6) Ἦτο παλαιότερον (ἢ εἶναι ἀκόμη) ἐν χρήσει καὶ ὁ θερισμὸς μὲ τὰς χεῖρας, δηλ. δι' ἐκριζώσεως καὶ ὄχι διὰ κοπῆς τῶν δημητριακῶν ἢ ὀσπρίων (π.χ. τῆς κριθῆς, τῶν ρεβιθιδῶν) ἢ τροφῶν τῶν ζώων (τῆς ρόβης κλπ.) *Τὰ φαέθλια μαζὶ τὰ ρεβιθία...*

τὰ ἐβράζαν μετὰ τὰ ρίτες.

β. Θερισμὸς τῶν δημητριακῶν.

- 1) Εἰς ποῖον ὕψος ἀπὸ τοῦ ἐδάφους ἐθερίζοντο (ἢ θερίζονται) μὲ τὸ δρεπάνι ἢ ἄλλο κοπτερὸν μέσον ὁ σίτος, ἡ κριθή, ἡ βρώμη, ἡ σίκαλις κλπ. *Εἰς τοὺς ἑκατοῦστὰ ἀπὸ τῶν ἐδάφους.*

- 2) Οἱ στάχυες ποῦ ἔμεναν (ἢ μένουσι) εἰς τὸ χωράφι μαζὶ μὲ τὴν ρίζαν μετὰ τὸν θερισμὸν πῶς ἐλέγοντο (ἢ πῶς λέγονται).

Τὰ πεφνημένα στάχυα ποῦ ἔμεναν τὰ ἀνακατὰ ἀπομεινάρια

- 3) Ποῦ ἀκολουθοῦν τοὺς θεριστὰς ἄλλα πρόσωπα (γυναῖκες ἢ παιδιὰ), τὰ ὁποῖα παραλαμβάνουν ἀπ' αὐτοῦ τὰ δράγματα (δραξίς, πιάσματα, χεριές, χερόβολα) τῶν σταχυῶν καὶ τὰ τακτοποιοῦν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους. Μήπως οἱ ἴδιοι οἱ θερισταὶ ἀποθέτουν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τὰ δράγματα; *Ὅσοι... εἶχαν... παιδιὰ τὰ ἐπέρναν*

ἐπὶ τὸ χωράφι... καὶ ματῶσαν τὰ χερόβολα...

- 4) Πῶς τοποθετοῦνται τὰ δράγματα (οἱ χεριές) ἐπὶ τοῦ ἐδάφους. Πολλὰ ὁμοῦ; Πόσα; Μήπως τοποθετεῖται ἕκαστον δράγμα (πιάσμα τῆς χειρὸς) χωριστὰ; Ὅπου τοποθετοῦνται πολλὰ μαζὶ, αἱ κεφαλαὶ τῶν σταχυῶν εὐρίσκονται πρὸς τὴν αὐτὴν κατεύθυνσιν ἢ διασταυρῶννται. (Περιγράψατε λεπτομερῶς) *Πρὸς τὴν*

αὐτὴν κατεύθυνσιν... Αἱ μεγάλα τῶν σταχυῶν ἐδρίσκονται πρὸς τὰ ὀπίσω...

5) Πώς λέγονται τὰ τοποθετούμενα μαζί δράγματα ; Πολλαχοῦ κα-
λοῦνται ἀγκαλιές. ... Δεμάτι.....

γ. Οἱ θερισταί.

- 1) Ποιοὶ θερίζουν : ἄνδρες καὶ γυναῖκες ; Ὑπῆρχον (ἢ ὑπάρχουν)
θερισταί, οἱ ὅποιοι ἤρχοντο ὡς ἐπαγγελματίαι δι' αὐτὸν τὸν
σκοπὸν ἀπὸ ἄλλων τόπων καὶ ποίον ;

Θερίζουν... οἱ ἴδιοι... παρηνγοί... Ἄνδρες, γυναῖκες
καὶ... παιδιὰ... Ὅσοι ἔχουν... πολλὰ χωράφια...
παίρνουν... καὶ θερίβετε ἀπὸ ἄλλων κῆρυ...

- 2) Πῶς ἡμείβοντο οὗτοι με ἡμερομίσθιον (μεροκάματο) ἢ κατ'
ἀποκότην (ξεκοπῆς). Ποία ἦτο ἡ αμοιβή εἰς χορῆμα ἢ εἰς
εἶδος ; Τὸ ἡμερομίσθιον ἦτο μετὰ παροχῆς φαγητοῦ ἢ ἀνευ
φαγητοῦ ; (Παραθέσατε μετὰ τὰς πληροφορίας καὶ τὴν σχετικὴν
εἰς τὸν τόπον σας ονοματολογίαν)

Μέ... ἡμερομίσθιον... καὶ... μετὰ ἢ ἀνευ...
φαγητοῦ... ἀνεκδότως... ἐν... οὐρανῶν... εἰς...

- 3) Οἱ ἄνδρες ἢ αἱ γυναῖκες ἔφερόν τι εἰς τὰς χεῖρας πρὸς προφύ-
λαξιν, ἰδίᾳ τῆς ἀριστερᾶς, κατὰ τὸν θερισμόν ; Ἐπίσης κατὰ
τὴν ἑναρξιν τῆς ἐργασίας τὴν πρώτην ἡμέραν περιεβάλ-
λοντό τι εἰς τὴν μέσην τοῦ σώματος διὰ νὰ μὴ αἰσθάνωνται
κόπωσιν (δηλ. νὰ μὴ πονῇ ἡ μέση των) ;

Εἰς τὰ ἀριστερὰ χεῖρ... ἔβαλαν... παλαμαριὰ...
διὰ καὶ μὴ κόβωνται... καὶ νὰ πιάσουν...
ἡερίστερα... ὁτὶ... Μερικοὶ ἔβαλαν καὶ...
λωρίδες (Ἰωετῆρες) ἐπὶ μέση... διὰ νὰ μὴ τοῖς...
πονῇ.

- 4) Ἐδίδετο (ἢ δίδεται) προσοχή ὡς πρὸς τὴν ἡμέραν τῆς ἐβδομάδος ἢ τοῦ μηνὸς καθ' ἣν πρέπει νὰ ἀρχίσῃ ὁ θερισμός ;

Ἀρχίζαν... συνήθως... Δευτέρα...
Ὡς πρὸς τὴν... μῆνα... ὅχι... ..

- 5) Ἐτραγουδοῦσαν (ἢ τραγουδοῦν) κατὰ τὸν θερισμὸν σχετικὰ τραγούδια ; Καταγράψατε αὐτά. Ἐτραγουδοῦσαν...

καὶ... πολλές... φορές... καὶ... ἐχάρεσαν...
Τὰ τραγούδια δὲν... τὰ θυμούνται... ..

- 6) Ποῦ τὴν τελευταίαν ἡμέραν τοῦ θερισμοῦ, προτοῦ τελειώσουν, ἀφήνουν εἰς τὸ χωράφι ἓνα μέρος αὐτοῦ ἀθήριστον. Τί κάμνουν τοὺς στάχυν ποὺ μένουν ἀθήριστοι ; (Εἰς τινὰς τόπους θερίζουν τὸ μέρος αὐτὸ σταυροειδῶς καὶ μὲ τοὺς ἀποκοπέντας στάχυν πλέκουν σταυρὸν ἢ ψάθην, τὴν ὁποίαν τοποθετοῦν εἰς τὸ εἰκονοστάσι κλπ.)

Περιγράψατε λεπτομερῶς ὅπου ὑπάρχει σχετικὸν ἢ ἄλλο τι ἔθιμον... ..

Στὸ τέλος ἀφήναν... μείνεις... ρίζες...
... ἀθήριστος... καὶ... εἶδεναν... μὲ... καύκινη...
... καλωδετή... ..

δ. Τὸ δέσιμον (δεμάτιασμα) τῶν σταχυῶν.

- 1) Πότε ἐγίνετο τὸ δεμάτιασμα, ἤτοι τὸ δέσιμον, τῶν θερισμένων σταχυῶν. Ποίαν ἡμέραν ; Ἀμέσως μετὰ τὸν θερισμὸν ; Τὸ ἐσπέρας ἢ μήπως ἔπρεπε νὰ μείνουν οἱ στάχυες εἰς τὸν ἥλιον πρὸς ξήρανσιν καὶ ἐπὶ πόσον χρόνον ;

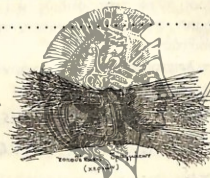
Ἀμέσως μετὰ τὸ θερίσμα... ..

- 2) Πῶς ἐγένετο τὸ δεμάτιασμα ; Ποῖος ἔδενε τοὺς στάχους καὶ ποῖος τοὺς μετέφερε καὶ τοὺς παρέδιδεν ὡς χεριές, ἀγκαλιές ; Πῶς ἐδέοντο· μὲ κοινὰ σχοινία, μὲ σχοινία κατεσκευασμένα ἀπὸ βελονοειδεῖς θάμνους, π.χ. βροῦλα, σπάρτα κλπ. Κατὰ τὸ δέσιμον τῶν δεματιῶν μήπως ἐχρησιμοποιεῖτο καὶ ἐργαλεῖόν τι ; Περιγράψατε λεπτομερῶς τὴν ἐργασίαν ταύτην μετὰ παραθέσεως σχετικῶν σχεδιασμάτων ἢ φωτογραφιῶν.....

.....Τὰ δεμάτια. τὰ ἔδεναν. μὲ τὰ ἴδια.....
 ρ. 17 ^{καλαμίσ}των. 6 ταχυών. τὰ δεχόμενα.....
 δεματιῶν, καὶ μὲ τὴν βοήθειαν τῆς...
 παλαμῆρας.....

.....

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

- 3) Τὰ δεμάτια μετὰ τὸ δέσιμον ἀφήνοντο εἰς τὴν ἰδίαν θέσιν ἢ συνεκεντρώνοντο εἰς ὠρισμένον μέρος τοῦ θερισμένου ἀγροῦ ; Πόσα δεμάτια συνεκεντρώνοντο ἐκεῖ καὶ πῶς ἐτοποθετοῦντο ;

...Μετὰ τοῦ θερίσματος τὰ δεμάτια τὰ ἐμάθον
 εἰς τὴν αὐτὴν τοῦ χωραφίου, διὰ τὰ ὀρθώσαν.
 τὰ ὑπολάσαν, καὶ τὰ ἐβάσαν. εταυρωμένως.
 εἰς ὕψος 4 δεματιῶν. καὶ ἐν κ. ἀπὸ ἐπ' αὐτῶν...
 Δηλ. 17 δεμάτια. καὶ γίνονταν ἐν ντονιου-
 ρον τοῦ μί.

ε. Συγκομιδὴ τῶν γεωμήλων.

- 1) Ἀπὸ πότε ἤρχισεν ἡ καλλιέργεια τῆς πατάτας εἰς τὸν τόπον σας ;

Πότε γίνεται ή σπορά ή τὸ φύτευμα αὐτῆς.....

.....
.....
.....

- 2) Πῶς ἐγίνετο (ἢ γίνεται) ἡ ἐξαγωγή (βγάλισμο) τῶν γεωμήλων ἀπὸ τὸ χωράφι; Μὲ σκαπάνην, μὲ ἄροτρον ἢ μὲ ἄλλον τρόπον. Περιγράψατε τὸ σχῆμα τῆς σκαπάνης, τοῦ ἀρότρου κλπ. παραθέτοντες καὶ σχετικὸν σχέδιον αὐτῶν ἢ φωτογραφίαν.....

.....
.....
.....

στ. Συγκομιδὴ τοῦ σανοῦ.

- 1) Ἐσημειώζετε παλαιότερον ἢ διατροφή τῶν ζώων κατὰ τὸν χειμῶνα μὲ ξηρὰ χόρτα (π.χ. σανόν, τριφύλλι, βίκον); Ἐάν ναί, περιγράψατε πῶς ἐγίνετο ἡ καλλιέργειά του, ἔπειτα ἡ κοπὴ, ἡ ξήρανσις καὶ ἡ φύλαξις αὐτοῦ.....

..Τὰ ξηρὰ..χόρτα..πὰ χρησιμοποιοῦνται καὶ
χειμῶνα..ἦταν..ἄφρια χόρτα..πὺ ἔναβαν
μέ τὴν..κόδα..ἀπὸ τὸ λιθόδν..καὶ ξέραιναν
καὶ τὸ..ἔναβαν..θεμιν..αἰ.....

- 2) Πότε ἐθερίζετο ὁ σανὸς καὶ μὲ ποῖον ἐργαλεῖον (δρέπανον, κόσσαν κ.ἄ.). Δέν ἐπαλλιεργεῖτο παλαιότερον ὁ σανός
(Παραθέσατε καὶ σχεδιάσματα ἢ φωτογραφίας).....

.....
.....

- 3) Ξήρανσις τοῦ χόρτου καὶ δέσιμον. Ποῖα ἐργαλεῖα ἐχρησιμοποιοῦντο; (Παραθέσατε μετὰ τῆς περιγραφῆς καὶ τὴν σχετικὴν τοπικὴν λαϊκὴν ὀνοματολογίαν, ὡς καὶ σχεδιάσματα καὶ

φωτογραφίας) . Μετὰ τοῦ νόβημα τῶν χωρίων. Ξεραίνονταν. τοῦ μάδεσαν. καὶ τὸ ἔδεσαν. με. δεματινὸς. τοῦ ἔμαναν. ἀπὸ τοῦ ἰδίου χάρτη. ἐτρίβοντας το καὶ γίνονταν εἰς οχοῖνι .

Γ. ΑΛΩΝΙΣΜΟΣ

- α. 1) Μεταφορὰ τῶν δεματιῶν πρὸς ἀλωνισμόν. Συνεκεντρώνοντο πρὸς τοῦτο ἐπὶ τόπου εἰς τὸ χωράφι ἢ μετεφέροντο εἰς ἄλλην θέσιν, π.χ. εἰς τὸ ἀλώνι, εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ σπιτιοῦ κτλ.

.. Μετέφερον τὰ δεμάτια μετὰ τὰ μαρρα.
εἰς τὴν αὐλὴν τῶν θοιτιῶν τῶν.

- 2) Πῶς καλεῖται ὁ χώρος ὅπου τοποθετοῦνται τὰ πρὸς ἀλωνισμόν δεμάτια. Εἰς τινὰς τόπους λέγεται: θεμωνοστάσι, θεμωνιά, θεμωνιάστρα, κλπ. Πῶς γίνεται ἡ τοποθέτησις εἰς σωρόν; ὡς παρχει καθωρισμένος τρόπος τοποθετήσεως; **Θ. ἀλ. ρ. σ.**

ἤφονταν. ὁφοντα. Κυυητινῇ. ἢ τετραμήνῃ.
Τὰ δάχρυα μετὰ. ἔφονε. ἢ θεμωνιά. ὡς. ἔφονε.
θοιτιῶν.

- 3) Ὑπῆρχεν ἀνάκαθεν εἰς τὸν τόπον σας ἀλώνι διὰ τὸν ἀλωνισμόν τῶν δημητριακῶν; Μήπως ἐγένετο παλαιότερον ὁ χωρισμός τοῦ καρποῦ (τοῦ γεννήματος) ἀπὸ τὰ ἄχυρα εἰς ἄλλον χώρον, δηλ. ὄχι εἰς τὸ ἀλώνι; .. **Α. ἐκ. ὁ. ἡ. ρ. χ. ε.**

εἰδὶνὸς. ἀδῶνι. Ἀλλὰ εἰς τὴν.
αὐλὴν τῶν θοιτιῶν.

- 4) Ποῦ κατεσκευάζετο (ἢ κατασκευάζεται) τὸ ἀλώνι. Ἐντὸς τοῦ συνοικισμοῦ, εἰς τὴν αὐλὴν τῆς οἰκίας ἢ ἔξω τοῦ χωρίου; Εἰς ποίαν θέσιν; .. **Α. ἐκ. κατασκευάζει. εἰδὶνὸς.**

ἀδῶνι.

- 5) Τὸ ἄλωνι ἀνήκει εἰς μίαν μόνον οἰκογένειαν ἢ εἰς περισσοτέρας ;
ἐὰν τοῦτο ἀνήκη εἰς πολλὰς οἰκογενείας, πῶς γίνεται ἡ χρῆ-
σις του, δηλ. μὲ ποίαν σειράν καὶ ἐπὶ πόσον χρόνον ;

- 6) Ἀπὸ πότε ἄρχεται τὸ ἄλωνισμα καὶ πότε λήγει ;

Ἀπὸ 1^{ης} Ἀυγούστου... ἕως 20^{ης} Σεπτε...

- 7) Εἶδη ἄλωνιῶν (ἀναλόγως τῆς κατασκευῆς των)· π.χ. χωματά-
λωνο (μὲ δάπεδον ἐκ χώματος)· πετράλωνο (μὲ δάπεδον
ἐστρωμένον μὲ πλάκες).

(Περιγράψατε τὴν κατασκευὴν ἐκάστου καὶ παραθέρατε σχε-
δίασμα ἢ φωτογραφίαν αὐτοῦ) ἦσαν χωματάλωνο...

στὴν αὐτὴν τὴν ἐπιτομήν... ὁ πῦρος ἐβρέχετο...

ἔπειτα ἔρχοντο... ἀπὸ τοῦ καὶ τὰ παλαιὰ
μετὰ τὴν ἀνδρὶν πέτρα, διὰ τὴν ἀσφάλινον

- 8) Πῶς ἐπισκευάζεται τὸ ἄλωνι ἐκαστον ἔτος πρὸ τῆς ἐναρξέως τοῦ
ἄλωνισμοῦ· (π.χ. τοῦ χωματάλωνο : καθαρισμός αὐτοῦ καὶ
ἐπάλειψις τοῦ δαπέδου καὶ τοῦ γύρω τοιχώματος, ὅπου ὑπάρ-
χει, μὲ πηλὸν ἐκ χώματος ἢ συνήθως διὰ μείγματος κόπρου βοῶν
καὶ ἀχύρων)..... κοῦφρῖσαν... τὰ... χάρτα...

τὰ ἴδια... μετὰ τὴν τέρμα... τὰ ἐβρέχαν...

καὶ ἐκ συνεκεία... ὡς... ἀκὺ τέρω... ἀναγέρνουν

- 9) Ἡ ὡς ἄνω προετοιμασία τοῦ ἄλωνιου καὶ ἡ ἐναρξις τοῦ ἄλωνι-
σμοῦ γίνεται ὠρισμένην ἡμέραν καὶ ὥραν ;

Συνήθως ἄρχιζαν... Δευτέρα... ἡρωϊ...

- 10) Πῶς γίνεται ἡ τοποθέτησις εἰς τὸ ἄλωνι τῶν δεματιῶν, ὅπου
ὑπάρχει ἄλωνόστυλος, ὡς καὶ τὸ ἀπλωμα τῶν σταχύων πρὸς ἄλω-

νισμόν; Περιγράψατε τὸν τρόπον τοῦτον ἢ οἷονδήποτε ἄλλον.

... Ἀλῶνκονται... τὰ δέματια εἰς τὰ ἄλωνα
... μὲ τὰ σταχέα πρὸς τὸ νέμειν καὶ ἄλκων
... καὶ... ἴνκονται.....

11) Πῶς γίνεται τὸ ἄλωνισμα τῶν σταχύων διὰ τῆς χρησιμοποιοῦσας ζώων (βοῶν, ἵππων κλπ.).

α) Ἀλῶνισμα πρὸς ἀχυροποίησιν τῶν σταχύων διὰ τῆς καταπατήσεως αὐτῶν ὑπὸ περιφερομένων ζώων (βοῶν, ἵππων κλπ.).

Πολλαχοῦ τοποθετεῖται πρὸς τοῦτο καθέτως εἰς τὸ μέσον τοῦ ἄλωνι-
οῦ ἕνστιλος, ὕψους δύο μέτρων (καλούμενος στηγερὸς, στρούλουρας, δουκάνη, βουκάνη κ.ἄ.), ἀπὸ τοῦ ὁποῦ ἐξαρτῶν-
ται σχοινία, ὡς εἰς τὸ ἀνωτέρω σχεδιαγράφημα, διὰ νὰ συγκρατοῦν-
ται ἀπὸ τὸ ἕτερον ἄκρον τῶν τὰ ζῶα, ὥστε νὰ περιφέρωνται κυκλι-
κῶς, «νὰ ἔρχονται γύρες», καὶ οὕτω νὰ κόβουν τὰ στάχυα.....

... Ἀφῶν. ἄλκων... τὰ δέματια εἰς τὰ ἄλωνα.....

δένκων... τὰ ἄλωνα... ὡς... ἀπὸ τῶν... ἄλκων... ἄλκων... ἄλκων...

εἰκῶνα... μὲ τὰ βόδια... καὶ τὰ ἄλκων... ἄλκων...

β) Πῶς ζεύονται οἱ βόες, τὰ ἄλογα κλπ. διὰ τὸν τρόπον τοῦτον τοῦ ἄλωνισμοῦ. Πῶς συνδέεται τὸ σχοινὶ ἀπὸ τὸν κάθετον ἄλωνό-
στυλον μὲ τὰ ζῶα; (Εἰς τινὰς τόπους δένεται τὸ σχοινὶ εἰς θηλειᾶς, αἱ ὁποῖαι περιβάλλουν τὸν λαιμόν τῶν ζώων. Εἰς ἄλλους τόπους εἰς τὸ ἄλωνισμα διὰ τοῦ τρόπου τούτου δὲν ὑπάρχει στῆλος εἰς τὸ μέσον τοῦ ἄλωνιου. Τὰ ἄλωνίζοντα ζῶα περιφέρονται συνδε-
μένα εἰς σειρὰν διὰ σχοινίου, τὸ ὁποῖον σχηματίζει θηλειᾶς περὶ τὸν λαιμόν ἐκάστου ζώου. Περιγράψατε ὅπου ὑπῆρχεν (ἢ διατηρεῖται ἀκόμη) ἄλωνισμός κατὰ τὸν ἕνα ἢ τὸν ἄλλον τρόπον, παραθέτον-

τες καὶ σχετικὰς φωτογραφίας ἢ ἰχνογραφήματα).....

.....
.....
.....

- γ) Ποῦ ἀντὶ τοῦ ἁλωνισμοῦ διὰ τῶν ποδῶν χρησιμοποιεῖται καὶ μηχανικὸν ἁλωνιστικὸν μέσον· π. χ. χονδρὴ ἐπιμήκης σανὶς εἰς ἓν τεμάχιον ἢ δύο, προσαρμοζόμενα. Αὕτη ὠπλισμένη εἰς τὴν κάτω ἐπιφάνειαν διὰ κοπτερῶν μεταλλίνων ἐλασμάτων ἢ ἀποσχίδων σκληροῦ λίθου ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ ζυγοῦ ἐξευγμένων ζώων, σύρεται δ' οὕτω κυκλικῶς ἐντὸς τοῦ ἁλωνίου ἐπὶ τῶν ἐστρωμένων σταχύων διὰ τὸν ἁλωνισμόν των.

Σημειώσατε, ἐὰν ἀπαντᾷ εἰς τὸν τόπον σας τὸ ἁλωνιστικὸν τοῦτο μηχανήμα ἢ ἄλλο τι, τὸ ὄνομα αὐτοῦ (π. χ. δουκάννα, δικριάνι, βωλόσυρος), περὶ τῆς κατασκευῆς του, τὸ σχῆμα καὶ τὰς συνθήεις διαστάσεις. Ἀπὸ ποῦ τὸ ἐπρομηθεύοντο παλαιότερον καὶ σήμερον. Ἐπίσης πῶς γίνεται ἡ χρῆσις του καὶ διὰ ποῖα δημητριακά. Ἠλωνίζοντο (ἢ ἁλωνίζονται) ὅλα τὰ δημητριακά με ἁλωνιστικὸν μηχανήμα ; Μήπως π.χ. ἡ κριθὴ καὶ τὰ ὄσπρια (κουκκιά, ρεβίθια κ.ἄ.) ἡλωνίζοντο διὰ τῶν ποδῶν ζώων ζευγνυομένων καὶ περιφερομένων ἐπὶ τῶν σταχύων τούτων ;

... καὶ. ἐδῶ... ἐχρησιμοποιοῦνταν τὴν δουκάννα.
ἕως τοῦ 1930..... τὸ πλάτος ἦταν 1 μ.
καὶ τοῦ μήκους 2,5 μ.....

- δ) Ἀπὸ ποίαν ὥραν τῆς ἡμέρας ἀρχίζει ὁ ἀλωνισμός, κατὰ ποίαν δὲ διακόπτεται διὰ τὴν ἐπαναληφθῆ τὴν ἐπομένην. ;

· Ἀρχὶ βελ... τοῦ πρῶτου... καὶ ἑξαμεσῶ τοῦ φράβου.

- 12) Ποια ἄλλα ἀλωνιστικά ἐργαλεῖα εἶναι ἐν χρῇσει; (Εἰς τινας τόπους χρησιμοποιεῖται ἐπίμηκες ξύλον, τὸ ὁποῖον, καλούμενον διχάλι, δικούλι, δουκράγι κλπ., ἔχει τὸ ἄκρον ὀδοντωτὸν ὑπὸ τὴν κατωτέρω μορφήν): Εἶναι πὸ διπράκι, ὡς κατωτέρω

AKAΔHMA

- 13) Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἀλωνισμοῦ ὁ γεωργὸς μὲ τὸ διχάλι ἢ τὸ δικράνι, ἐρχόμενος γύρω εἰς τὸ ἄλωνι, ρίπτει ἐντὸς τοῦ κύκλου τὸν ὅποιον διαγράφουν τὰ ζῶα ἢ τὸ ἀλωνιστικὸν μηχανήμα τοὺς ῥό-
πους στάχους ; ... *Μέ. τὸ... δικράνι.κ. ... γυρίζε. πῶς...
παλαμιές. τὰς. πῶ. τῶ... τὰς. φέρνει. ἐπὰ. κ.κ.
Ῥε.φ. φραϊκού.κ. ἀπὸ. τὸν. πῶ. πῶ. κ.κ. τὰ. ρίχνει. εἰς. κέντρο*
- 14) Ἦτο ἐν χρῇσει εἰδικὴ ἀλωνόβεργα διὰ τὴν ὁδήγησιν καὶ τὸ κτύ-
πημα τῶν ζώων ; (Ἐν Κρήτῃ λέγεται αὕτη βουκέντρι· ἀλλαχοῦ
φ'κέντρα). Πόσον μῆκος εἶχε καὶ ποία ἡ κατασκευὴ της ; (Σχε-
διάσατε τὴν ράβδον αὐτὴν). (Βλέπε κατωτέρω εἰκόνα).
*Διὰ. τὰ. ἄλογα. τὸ. παρτεῖνι. Ἦταν. στενὴ. λωρίδα
δέρματος. Ἰσῶν. δεμένο. εἰς. ἑνὸς. ἑνὸς. Διὰ. τὰ. βόδια
ἢ. γαίετρα.*

Μέ το διηρηκ. γυρίθει. τας.
παλαμίες. τας. κατω. τας. φέρει. ἐπ' αὐκ.

Παλαμίδες, τίς καὶ τῶ τίς φέρνει ἐπ' αὐκῶν...

Δεσφ. φραίνον.κ. ἀπὸ τὸν νόμον. καὶ ρίχνει στο κέντρο

- 14) Ὅτι ἐν χρήσει εἰδικῆ ἀλωνόβεργα διὰ τὴν ὁδήγησιν καὶ τὸ κτύπημα τῶν ζώων ; (Ἐν Κρήτῃ λέγεται αὕτη βουκέντρι· ἀλλαχοῦ φ' κέντρα). Πόσον μῆκος εἶχε καὶ ποία ἡ κατασκευὴ τῆς ; (Σχεδιάσατε τὴν ράβδον αὐτὴν). (Βλέπε κατωτέρω εἰκόνα).....

Διὰ τὰ ἄλλα, τὸ κατείνει. ἢ τὰ στενὴ λωρεῖα

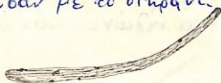
δέρματος. Τῶν δεμένων. ἑ. Σύλο, Διὰ τὰ βόδια

ἡ φύεντρα.

20) Τὸ κοπάνισμα τῶν σταχύων ἐγένετο εἰς τὸ ἀλώνι ἢ εἰς τὴν αὐλήν;
 Διὰ ποῖα δημητριακὰ ἐγένετο (ἢ γίνεταί) χρῆσις τοῦ κοπάνου·
 (π.χ. φακῆς, ρεβιθιδῶν κλπ.)... *Τ.α. φακὰκια ποιεῖται ρεβι-
 θια. τὰ ἄνηθκαν. εἰς τὴν αὐλήν. Σεραικονταν. 1-2 κή.
 καὶ μετὰ τὰ κτηνοῦσαν μέ το διπράνι.*

κόπανος εἰστροφέος

ξύλο κοπανιλάτο διὰ τὸ κοπάνισμα
 μικροῦ κηροῦ δημητριακῶν...

τὸ δικάβαλλο

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

Ὑπὸ πόσων καὶ ποίων προσώπων ἐγένετο· μόνον ὑπὸ τῶν μελῶν
 τῆς οἰκογενείας ἢ καὶ συγγενῶν ; Ἀνελάμβανον τὸ ἔργον τοῦτο
 ἄλλα πρόσωπα ἐπ' ἀμοιβῇ ; Πῶς ἐκαλοῦντο τὰ πρόσωπα αὐτά ;
 Πῶς ἐγένετο τὸ κοπάνισμα τοῦτο διὰ τὰ δημητριακὰ μεγάλων
 παραγωγῶν ; ... *Δέν. ἔβαζαν... πῶλη... ἄσπρια...
 καὶ δέν... χρειάζανταν... ἔρφα. τερ... Τῆ... ἀλῶνι-
 ζαν... κόνει... τους...*

21) Ποῦ ἐτοποθετοῦντο (ἐξηπλοῦντο) οἱ στάχυες διὰ τὸ κοπάνισμα.
 Ἐγένετο τοῦτο ἀπ' εὐθείας ἐπὶ τοῦ ἑδάφους ἢ ἐπὶ ξύλου ; Πόσαι
 στρώσεις (δηλ. ἀπλώματα) σταχύων ἐκοπανίζοντο τὴν ἡμέραν ;
 Τὸ κοπάνισμα ἀπέβλεπε μόνον εἰς τὸν χωρισμὸν τοῦ καρποῦ ἢ

Δὲν ἐγένετο πρῆς μαρὰ κεν. διὰ τὰ
δυσχερεῖαι.

- 23) Πότε τὸ πρῶτον ἔγινε χρῆσις ἀλυσσιστικῆς μηχανῆς εἰς τὸν τόπον σας.
Ποῖος τὴν ἐπρομηθεύθη (πρόσωπον, συνεταιρισμός κλπ.). (Περιγράψατε τὸν τρόπον λειτουργίας αὐτῆς) Απρ. τοῦ 1925.

1) Πῶς λέγονται οἱ ἀλωνισμένοι στάχυες, ἐτοιμασμένοι διὰ τὸ λίχνισμα· (ἐν Αἰτωλίᾳ: λειῶμα, ἐν Κρήτῃ: μάλαμα). Μὲ ποῖον ἐργαλεῖον σωρεῖται τὸ λειῶμα διὰ τὸ λίχνισμα πῶς λέγεται τοῦτο· (εἰς Κρήτην: θρινάκι, εἰς Αἰτωλίαν καὶ Πελοπόννησον: δικριάνι, ἀλλσχοῦ: δικιργιάνι) καὶ ποῖον τὸ σχῆμα αὐτοῦ... Δ.ἐκ. εἶχαν. εἰδική. ἀνακαία.
Ὁ ἀλωνισμένος κορηός. καθεύονταν. με. κα.
χυρ.θελ......

— 25 —

ἀπὸ τὸν καρπὸν, καρφώνεται τι ἐπάνω εἰς τὸν σωρόν ; Μήπως μαχαίρι, τὸ θρινάκι ἢ ἄλλο τι ; Τί λέγεται κατὰ τὴν πράξιν ταύτην καὶ πρὸς ποῖον σκοπὸν γίνεται τὸ ἔθιμον τοῦτο... *Ο. ΣΑΡΡΟΣ. ἦσαν*

εὐτράγγηλοι... καὶ θερύταν ποῦρος...

Δὲν κάρφωναν τίποτε...

- 2) Μὲ ποῖον ἐργαλεῖον γίνεται τὸ ἀνέμισμα ; (Πῶς λέγεται τοῦτο : φτυάρι, θρινάκι ; Ἰχνογραφήσατε τοῦτο... *Τὸ ἀνέμισμα*.....

ῥινοῦσαν... μετὰ τὸ μακροτέρῳ... εἰσπνεύομεν θρινάκι

τὸ ἄροστον... ἔλεφαν... ῥιχινιστήριον...)

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

- 3) Ποῖος λιχνᾶ (ἀνέμιζει)· ἄνδρας, γυναῖκα· εἰδικὸς λιχνιστὴς ἐπ' ἀμοιβῇ ;

Λιχνᾶ... συνηθως... ἄνδρας... ἢ... καὶ... γυναῖκα...

Δὲν... ὑπῆρχε... εἰδικός... λιχνιστής...

- 4) Πῶς λέγονται τὰ χονδρά τεμάχια τῶν σταχύων, τὰ ὅποια μετὰ τὸ λίχνισμα παραμένουν μετὰ τοῦ καρποῦ· (εἰς τινὰς τόπους καλοῦνται : κόντυλοι, κόμπια). Πῶς ἀποχωρίζεται ὁ καρπὸς ἀπὸ τοὺς κόντυλους ἢ τὰ κόμπια ; Ποῦ συνηθίζεται νὰ γίνεται δεῦτερον ἁλώνισμα διὰ τῶν ποδῶν τῶν ζώων, ὥστε νὰ ἀποφλοιωθῇ ὁ σῖτος κλπ ;

Τὰ χονδρά... αὐτὰ... τεμάχια... λείπονται...

«κόντυλα»... ἀποχωρίζονται... μετὰ ἐνὶ μεγάλῳ

πόσειδον... τοῦ... ἔλεφαν... «δερμόνι»...

- 5) Πῶς γίνεται ἡ ζεύξις τῶν ζώων διὰ τὸ δεύτερον, ὡς ἀνωτέρω, ἁλώνισμα ; Ποῦ ἀπαντᾶται τὸ ἁλώνισμα τοῦτο· πῶς λέγεται ; (Ἐν

Κρήτη: ξεβαβούλισμα καὶ καρπολώνεμα)· διὰ ποῖα δημητριακὰ συν-
ηθίζεται τοῦτο ... Δέν... γίνονται... δεύτερο ἀλάνισμα

- 6) Ἀφοῦ διὰ τοῦ λιχνίσματος (ἀνεμίσματος) ἀποχωρισθοῦν τὰ ἄχυρα,
πῶς γίνεται ἡ διαλογή τοῦ καρποῦ ἀπὸ τὰ μετ' αὐτοῦ παραμείναντα
χονδρὰ τεμάχια τῶν σταχύων (τοὺς κοντύλους, κόμπια κ.ἄ.) ;

... Μ.έ. πρὶ δερμόνι

Γίνεται τοῦτο κατὰ τὸ ἀνέμισμα, ἀπομακρυνομένων τῶν ξένων αὐτῶν
ὑλῶν ὑπὸ γυναικὸς διὰ σαρώθρου· ἡ δὲ ἄλλα μὲσων, ὡς π.χ. κοσκί-

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

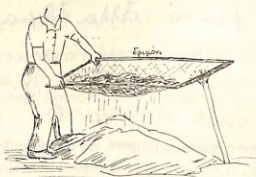
ΑΘΗΝΩΝ

κόσκινο· σάβλο δερμόνι

κόσρος ἢ ἀρυλός

δερμόνι

νων μὲ ὅπας διαφόρων μεγεθῶν· π.χ. μὲ τὸ κόσκινον τὸ καλούμενον
κατὰ τόπους : βολίστρης, δερμόνι, δορμόνι, δριμόνι, ρεμόνι κλπ.

(Περιγράψατε λεπτομερῶς τοὺς ἐν χρήσει παλαιότερον (ἢ καὶ σήμερον) τρόπους χωρισμοῦ τῶν κόκκων τῶν δημητριακῶν ἀπὸ τὰ ἄχυρα καὶ τὰς ἄλλας ὕλας. Ἰχνογραφήσατε δὲ ἢ παραθέσατε φωτογραφίας τῶν ἐν χρήσει ἐργαλείων καὶ σκευῶν) Ὁ καρπὸς. *κέρα. τὰ...*

*λίχνισμα... ἐμασπινίσετε... μέ. τὰ. δερμόνι...
τὰ. ἄχυρα καὶ τὰ. κόττα... ἔμενα. στὰ...
δερμόνι... καὶ. ἔτσι. τὰ... ἐχώριταν...*

- 7) Ὄταν ἐτοιμασθῇ, ὡς ἀνωτέρω, ὁ καρπὸς σχηματίζεται εἰς σωρόν ; Μὲ ποῖον ἐργαλεῖον σωρεύεται; Χαράσσεται ἐπὶ τοῦ σωροῦ σταυρός ; Πῶς χαράσσεται καὶ ποία ἡ μορφή του. Μήπως ἐμπηγνύεται κατόπιν εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ σωροῦ τὸ ἐργαλεῖον τοῦ λίχνίσματος (θρινάκι, φτυάρι), ἐπακολουθεῖ δὲ καὶ προσκύνησις καὶ ἀσπασμὸς τοῦ σωροῦ ὑπὸ τοῦ γεωργοῦ : *στὰ... κέντρον... τὰ σωρὸν*

*μορφὴν ἔχοντα... τὰ λίχνιστῆρι... καὶ ὑπερόψιν...
πρόσθ. ἐπὶ τῷ... ἔβρασαν...*

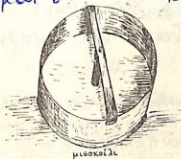
- 8) Ἀλλὰ ἔθιμα προτοῦ νὰ μεταφερθῇ ὁ καρπὸς (σίτος, κριθή κλπ.) εἰς τὴν ἀποθήκην.

Δὲν εἶναι μωρατὰ... ἄλλα ἔθιμα...

γ'.1) Ποῖαι ὀφείλαι πρὸς τρίτους ἔπρεπε νὰ καταβληθοῦν εἰς εἶδος ἀμέσως εἰς τὸ ἀλώνι· π.χ. ἡ δεκάτη, κοινῶς δεκάτισμα. Ποία ἦτο ἡ συνήθεια. Ἦρχετο ὁ δεκατιστὴς εἰς τὸ ἀλώνι; Μὲ ποῖον μέτρον (δοχεῖον) ἐγίνετο ἡ μέτρησις τοῦ σίτου, τῆς κριθῆς κλπ., διὰ τὴν εἴπραξιν ὑπὸ τοῦ δεκατιστοῦ τοῦ «δεκάτου». (Σημειώσατε τὸ ὄνομα τοῦ μετρητοῦ, τὴν

χωρητικότητα του εἰς ὀκάδας, εἰς κοιλὰ κλπ., παραθέσατε δὲ καὶ ἰχνο-
γράφημα αὐτοῦ· βλ. κατωτέρω σχετικὰς εἰκόνας)..?Ἐπειδὴ.....

αἱ περιβόλται..μαλισταρῶσαν..καὶ χωράζοντα..τοῦ Παιδα..μικαίριαι,,..αὐτὰς ἔπεινε..καὶ μὴ θόλ.....
Τὸ..μετρώει..μέ...κεκεμέδες..των..ἰς..μυθῶν....
καὶ ὁ δευατιστής ἔπαιρνε τὸ μερίδιόν του.

2) Ποῖα ἄλλα βάρη κατεβάλλοντο εἰς εἶδος εἰς τὸ ἄλωνι ;

α) τὸ παπαδιάτικο,

Ναί

β) τὸ ἀγροφυλακιάτικο,

Ναί

γ) τὸ γυφτιάτικο,

Ναί

δ) τὸ ἀλωνιάτικο κλπ.

Σημειώσατε τὰ ἐν χρήσει παλαιότερον μέτρα τῶν δημητριακῶν (δόνομα, χωρητικότης, σχῆμα, καὶ παραθέσατε ἰχνογραφήματα ἢ φωτογραφίας αὐτῶν)

3) Ποῦ ἀπεθηκεύετο κατόπιν ἡ παραγωγή (ὁ καρπὸς) ὑπὸ τοῦ γεωργοῦ ἐντὸς τῆς οἰκίας (εἰς ποῖα δοχεῖα) ἢ εἰς ἀγρούς ἐντὸς εἰδικῶν λάκκων ; (Σημειώσατε λεπτομερῶς εἰς ἐκάστην περίπτωσηιν τὰς σχετικὰς συνηθείας) ...Ὁ...καρπὸς...ἀπεθηκεύετο.....

εἰς τὰ...ἀμφορία...ἢ καὶ ἐπὶ...ἐπίτι.....

4) Τὸ ἄχυρον ποῦ ἀπεθηκεύετο. Εἰς ἀποθήκην (ἄχυρῶνα) ἐντὸς τοῦ χωρίου ἢ εἰς τὸν ἀγρὸν καὶ παρὰ τὸ ἄλωνι . Πῶς ἐγίνετο ἡ ἀποθή-

κευσις εἰς τὴν ὑπαιθρον ; ... Δι' ἡλια ἐπὶ ἀλῶνιν τοῦ
 ἔβαιναν... εὐρὸ... καὶ... ἡγετόσαν... θεριωνκῶ...

- 5) Πῶς ἐγένετο (ἢ γίνεται) ἡ διαλογὴ τοῦ σπόρου. Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ
 θερισμοῦ ἀπὸ τῶν καλυτέρων στάχυς ἢ μετὰ τὸ ἀλῶνισμα ; ...

... Δέν... γίνονταν... διαδορὴ τοῦ σπόρου...
 ... Ἀπὸ τοῦ ἀμλάρου... ἔβρισαν... καὶ ἐσηρναν...

- 6) Μήπως ὅπου γίνεται ἡ διαλογὴ τοῦ σπόρου πρὸ τοῦ θερισμοῦ κατα-
 σκευάζεται τότε ἢ μετὰ τὸν θερισμὸν πλέγμα (πλεκτὴ) ἐκ σταχύων,
 τὸ ὁποῖον ἀναρτᾶται εἰς τὸ εἰκονοστάσιον ἢ ὀπισθεν τῆς θύρας κλπ ; ..

... Κατὰ τοῦ θεριεῖα... ἐπὶ... ἐταίχνα καὶ τὰ ἔβαιναν
 ἐπὶ εἰκονοστάσι... ἔβρισαν... ἀνὰ 2... καλὰ... καλαμπό...
 ... καὶ τὰ κρεμάσαν... ἐπὶ εἰκονοστάσι... γιὰ ἐμπορ...

Πῶς λέγεται ἡ πλεκτὴ αὕτη ; Ποῖον τὸ σχῆμα τῆς... ποῦ φυλάσσεται.
 πρὸς ποῖον σκοπὸν καὶ ἐπὶ πόσον χρόνον ; ... Δέν... εἶχε...

... ἰδίαι... φερο... ὄνομα...

Δ'. ΕΤΗΣΙΑΙ ΠΥΡΑΙ

- α'. 1) Κατὰ ποίας ἡμέρας τοῦ ἔτους λαμβάνει χώραν κατ' ἔθιμον εἰς τὸν
 τόπον σας ἀναμμα φωτιάς εἰς τὸ ὑπαιθρον. (Π.χ. παραμονὴ Χριστου-
 γέννων, ἑσπέρas 23 Ἰουνίου (Κληδόνου), Ἀποκριές, πρώτη Μαρ-
 τίου, Πάσχα (κάψιμο τοῦ Ἰούδα), ἑσπέρas τῆς 31 Αὐγούστου κλπ.)

... Παιλαιότερον... ἐκνήθ... καὶ ἀνάθουν...
 ... φωτιάς... πῦρ... Παραμονή... πῦρ... Ἀπό...
 ...

Εἰς ποίας ἡμέρας, ποῖαν ὥραν καὶ εἰς ποῖον μέρος ; ...

... Μόλις... φωτιάς... ἔβρισαν... πῦρ... φωτιά...
 ... εἰς... πῦρ... αὐλῶν... τοῦ... ἀπὸ...
 ... δρόμο...

2) Πώς λέγεται ή φωτιά αὐτή; (π.χ. φανός, ἀφανός κλπ.).....

Δέν...εἶχε...ἰδιαιτέρη...ὄνειροίδια.....

β'. 1) Ποιοί ἀνάπτουν τήν πυράν' παιδιά, ἡλικιωμένοι, ποῖος ἄλλος;...

...Τὰ...παιδιά...ἀναβαν...τῇ...φωτιά...
.....

2) Ποῖος ἢ ποῖοι συλλέγουν τὰ ξύλα, θάμνους κλπ. διὰ τήν πυράν.

Τὰ κλέπτουν; Ἄν ναι, ἀπό ποῖον μέρος;.....

Τὰ...παιδιά...σὺλlezαν...καὶ ξύλα...Δέν...ἐκ...μυθεῖται
ἀλλοί...πό...μαθὲνα...καὶ παίρνει...ἀπὸ...ἐκ...τῶν...

3) Πώς γίνεται ἡ συγκέντρωσίς των. (Περιγράψατε λεπτομερῶς)

Μόλις...βράδυσσε...καὶ παιδιά...μαθεύαντα...ἐκ...
ὁμάδες...ἐπαφναν...ξύλα...θαύμα...ἀπὸ...τὰ...
ἐκ...τῶν...καὶ...ἐκ...τῶν...συνήθως...
ἐκ...σταυροδρόμιον...
ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

γ'. Ποῖαι αἱ συνήθειαι εἰς κάθε τόπον διὰ κάθε πυράν;

1) Προσευχαί, διάφοροι ἐπικλήσεις, ἑορταί, ἑσματα, κρότοι, θόρυβος.
Καταγράψατε τὰ σχετικὰ κείμενα...Τὰ...δυσχερῶς...
εἰς...εὐροῖς...ξύλα...καὶ...ἀν...καὶ...συναμ...

νίζονταν...οἱ ὁμάδες...ποιά...θα...ἐκ...τῇ...μεγαλύν...

τερη...φωτιά...ὅταν...ἡ...φωτιά...ἦταν...μικρὴ...

Πηδονδαν...ἀπὸ...πάνω...Ἄλλες...συνήθειες...δέν...εἶχαν...

2) Πηδήματα, χοροὶ γύρω ἀπὸ τήν πυράν. (Περιγραφή λεπτομερῆς)

.....
.....
.....
.....

- 3) Τί καίονται εἰς τὰς πυρὰς αὐτάς· (κάψιμον τροχοῦ ἀμάξης, λουλουδιῶν τοῦ Μάρτη, τοῦ στεφάνου τῆς Πρωτομαγιάς κλπ.)

Δὲν... ὑπῆρχε... ζέτοιο... ἔδι. μο.....

.....

.....

.....

- 4) Καίονται (ἢ ἑκαίοντο) ὁμοιώματα· π.χ. κατὰ τὸ Πάσχα ὁμοίωμα τοῦ Ἰούδα (περιγράψατε λεπτομερῶς)

Οχι.....

.....

.....

.....

- 5) Παραθέσατε λεπτομερῆ περιγραφὴν τοῦ ἐθίμου εἰς τὸν τόπον σας

.....

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

.....

.....

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

1/
Λαογραφικαὶ σημειώσεις περὶ τοῦ γεωργικοῦ βίου καὶ
ἐργασιῶν ἀπὸ τοῦ 1920 καὶ μέχρι σήμερον ἐν χωρίῳ
Ἀδελφικοῦ Σερρῶν.

Στὸν εὐφορὸ κήρυκο τοῦ Ν. Σερρῶν καὶ εἰς ἀπόστασιν
12 χιλ. Ν.Α. τῆς πόλεως Σερρῶν εὐρίσκεται τὸ χωριὸν
Ἀδελφικὸν ἢ «Ἀμμομαχαλᾶ» ὅπως τὸ ἔλεγον ποτὶς ποτὶς.
Ἀνατολικῶς καὶ εἰς ἀπόστασιν 2,5 χιλ. εἶναι τὸ χωριὸν Κόττω
Καμήλα, Δυτικῶς καὶ εἰς ἀπόστασιν 1,5 χιλ. τὸ χωριὸν Κουμαριά
Βόρεια καὶ ἐξ ἀπόστασι 5 χιλ. ἡ Μονομυησιῶς καὶ Νότια
καὶ ἐξ ἀπόστασι 1 χιλ. τὸ χωριὸν Κουβούβλιο ἢ «Τσαρμακαχᾶ»
μὲ τὸ παλιὸν ὄνομα. Ἡ συνολικὴ ἔκτασις τοῦ χωριοῦ καὶ
τῆς περιοχῆς του εἶναι περίπου 7000 καὶ οἱ κάτοικοι
περίπου 1213. Ἀσχολοῦνται μὲ τὴν γεωργίαν καὶ τὴν
κτηνοτροφίαν. Τὸ $\frac{1}{3}$ τῶν κατόικων περίπου εἶναι ἐντόπιοι,
τὸ $\frac{1}{3}$ πρόσφυγες ἐξ Ἀνατ. Θράκης καὶ τὸ $\frac{1}{3}$ πρόσφυγες
ἐκ Μ. Ἀσίας. Οἱ πρόσφυγες ἐκ Μ. Ἀσίας ἔφυγον ἀπὸ
τὴν πατρίδα τους ἐπὶ 22 Αὐγούστου 1922 καὶ πῆγαν εἰς
Ἀν. Θράκην καὶ ἐν συνεχείᾳ μαζὶ μὲ τοὺς Θράκας κατὰ
τὸν οὐτῶν βίον τοῦ ἰδίου ἔτους ἦλθαν εἰς Ἀδελφικόν.
Στὸ χωριὸν θρῆσαν τοὺς ἐντόπιους, περίπου 200, καὶ
τὸ χωριὸν εἶχε περίπου 30 ἐπίσια. Καλλιερгоῦσαν τὰ κτήμα-
τά τους χωρὶς κἄ ὑστεροῦν καὶ εἰς τὴν κτηνοτροφίαν.
Ἐτρεφαν ἀγελάδας, βοῦβάγια, πρόβατα, χοίρους καὶ ἄλλα.
Πρὸ τοῦ 1920, ὅλη σχεδὸν ἡ περιοχὴ ἦταν κτήμα
ἐνὸς κόρυμνον τοῦ Ἀλῆ πασᾶ. Οἱ ἐντόπιοι εἶχαν λίγα
χωράφια, διότι ἀρμενικὴ περιοχὴ, Δυτικῶς τοῦ χωριοῦ ἔωλε
τὸν ποταμὸν Στρυμόνα ἦταν βαλκανικὸς καὶ δασιώδης, καὶ
καλλιερгоῦσαν καὶ ἀπὸ τὰ κτήματα τοῦ Ἀλῆ πασᾶ ὡς
μικράριμα. Ἐπειὶ δὲ καὶ μισὴ παραφωρῆ.

Όταν οι νέοι παντρεύονταν και χώριζαν από τους γονείς των, έπληθαιναν στον Άλη-Πασά και ζητούσαν έρρασία. Τους 'έδινε συνηθώς χωράκια μικράκια. Όταν αρρώστησε ο Άλη Πασάς 'έφυγε, τα περισσότερα πτήματά του έμειναν εις τόν Θανατάκη-Αγέντη, οιοφανεϊακό γιατρό του Άλη-Πασά και από τώ όποτον εν συνεχεία τα έηυμονόηκε ο φίλος του Χαρίλαος και ο όποτος τα είχε μέχρι των τελευταίων ετών.

Οί πριόκες που καλλιερζούνταν ήταν θέβαια οί καλύτερες και γονιμότερες και τίς δεχώριζαν μέ τίς όνομασίες «αλτσάκια», «τζαίρια», «μπούντάπαρτσα», «μύρμολα», «παλιομάνα» κ.λ.π., ένώ διά βοστή είχαν την περιοχή από τώ χωριό μέχρι τόν Στυμόνα, δώτι πολλές φορές πλημμύριζε, μέ τίς όνομασίες «μυρά», «λιβάδια», και «διαδέσκα». Καλλιερζούσαν κριθάρι, σίκαλη, αραβόσιτο, μέχρι αραβόσιτο, ρεβύδια, φακές και ζίχο βαμβάκι και βιτάρι. Μέχρι τώ 1915 χρησιμοποιούσαν τώ ξύλινο όπλο τώ όποτον ως επί τώ πλείονι κατασκευάζαν οί ίδιοι. Μετά τώ 1915 έρχεαν νά χρησιμοποιούν τώ σιδερένιο όπλο χωρί νά εργαζώινταν και τώ ξύλινο. Καί μετά τώ 1925-30 έρχεαν νά εμφανίζονται τα διάφορα μηχανήματα θέριαμού, δεβίματος και αλωνισμού. Τό έτος 1932 ο συνεταιρισμός τώ χωριού έπηρε μία αλωνιστική μηχανή αλλα έπειδή δέν ύπήρχον πολλά σιτηρά, δέν μπόρεσαν νά τίν ξεχρεώσουν και τήν επέστρεψαν. Εύρεία χρήσις των μηχανημάτων έρχεσε νά γίνει μετά τώ 1950. Σήμερα δέ τώ χωριό άρθκει περί τούς 40 γεωργικούς έλληνιστήρες.

Τά χωράκια τα όρρωναν 3-4 φορές. Τό χώριζαν μέ αλτσάκια οί μικρότερα τεράκια «εποριές» και τα όρρωναν περιγεγραμμή πρós τώ κέντρο ή από τώ κέντρο ως επορίας πρós τα άκρα. Επίσης και κατά τήν επορά τώ χώριζαν εις τεράκια διά νά κλωνίζον τώ ποδόν τώ όπόρον που δά έρχεαν.

Τὸν ἐπὶ τοὺς ἔβαζαν μέσα σὲ ἓνα «πεντεκέ» τὸν ὁποῖον
κρεμοῦσαν ἀπὸ τὸν ὦμο τους μετὰ ἓνα σχοινί.

Τὸ θέρος ἀρχίζει πάντα σχεδὸν ἡμέρα Δευτέρα.

Τὰ δρεπάνια τους ἦσαν μικρά καὶ ὀδοντωτά. Εἰς τὸ ἀριστερὸ
χέρι φοροῦσαν τὴν «παλαμαριά» ἡ ὁποία περνοῦσε στὰ πρὶν
δάκτυλα καὶ ἄφηνε ἐλεύθερα τὸν ἀντίχειρα καὶ τὸν δάκτυλο,
διὰ νὰ προφυλάσσονται τὰ δάκτυλα. Ὅταν ἀργότερα, μετὰ τὸ πρῶτο,
ἦρθαν οἱ πρόσφυγες ἐξ Μ. Ἀσίας καὶ Ἀν. Θράκης θέρμαν μετὰ
μεγάλου δρεπάνι τοῦ «λελέι». Οἱ ἐν Μ. Ἀσίας πρόσφυγες, πρῶτα
πέσσερα δερμάτια ποὺ θέρμαν πρὶν ἔβαζαν κατὰ ξαπλωμένα
σταυρωειδῶς, διὰ νὰ πελεῖωσιν μετὰ κατὰ τὸ θέρος.

Ὅλοι σχεδὸν φοροῦσαν στὴν μέση Ἰωνάρι ἢ Ἰουδεῖρα διὰ νὰ
μὴ τοὺς πονῇ. Τὰ δερμάτια τὰ ἔβαν ἀμέσως οἱ ὕμνοι οἱ θεριστεῖς
πᾶντοντας «δερματινὸς» μετὰ τὴν ἰδέαν ἀπολαμνῆς μετὰ τὴν βοήθεια
τῆς παλαμαριάς ἡ καὶ μετὰ τὴν ἐξέλιξη τοῦ ἐξέλιξη, ἡ αὐτὴ
τῆς δουλειᾶς. Ἐξελίχονται τὸ θέρος εἰς τὸ τελευταῖο πεμάχιο
ἄφηνε μερικοὺς ρίβες ἀδέριας καὶ τὴν ἐξέλιξη μετὰ πόντινη
πλυστή γιὰ νὰ δείξουν στοὺς γειτονικοὺς ὅτι αὐτοὶ πελεῖωσαν
τὸ θέρος ἐνῶ οἱ ἄλλοι θερίζουν ἀνώμα.

Τὰ δερμάτια καὶ ἔβαναν «ντουμπουροντσόμια». Ἐβαζαν 4
δερμάτια σταυρωειδῶς μετὰ τὰ σταχία πρὸς τὸ κέντρον, ἀπὸ ἐπάνω
ἄλλα 4 καὶ ἐν συνεχείᾳ καὶ ἄλλα ὥσπιν γίνονταν 4 δερμάτια
ὑψος καὶ ἓνα ἐπάνω στὴ μέση καὶ γίνονταν 17 δερμάτια τοῦ
ντουμπουροντσόμια, καὶ ἐν συνεχείᾳ πλοῦσαν διπλά καὶ ἄλλα.
Ἡ γὰρ πελεῖωνε τὸ θέρος μετὰ τὰ κάρρα καὶ μετέφεραν στὴν
αὐλὴ τοῦ ἐπιστοῦ των διὰ νὰ τὰ ἀλωνθίσουν. Εἰδικὰ ἀλώνια
δὲν ἦνῃσαν. Καθάρσαν τὴν αὐλὴν τους κατὰ, ἔκβααν καὶ
χόρτα ἵστασαν πρὸς μέρος καὶ ἐρίχναν νερό γιὰ νὰ σφίξῃ τὸ κῶμα.
Τὸ πρῶτον κάρρωναν ἓναν στυλο στὴ μέση τοῦ ἀλωνιοῦ ἔδεναν
καὶ 5-6 ἄλλα καὶ ἔτρεχαν γύρω στὸ ἀλώνι χτυπῶντας τὰ

μέ το «μαρμαί» το όποιον ήταν μία στενή λωρίδα δέρματος τού
δεμένου εις το ξύλο. Αρρότερα όταν έρχεσαν νά χρησιμοποιούν
τήν πυλινδρινήν πέτρα, ή όποία χρησιμοποιείται και σήμερα διά τόν
άλωνισμόν γραβιτών και ρεβυδιών, κατασκευάζονται τό άλώνι
έρικταν και άχυρο και τό πατώσαν από βραδύς έως τή μέσάνυχτα
διά νά πατηθή καλό τό χώμα και νά ειζή. Το πρωί άπλωνα τά
δεμάτια μέ τά σάκια προς τό μέτρον και έρίττον μέτήν
μέτρα και τό πατώσαν όλη τήν ήμέρα, γυρίζοντα εβλαα εις
καλακίς μέ ζιζινά δικράτια που κατασκευάζαν οί ίδιοι, ώς το
τό επάνω πατημένο μέρος των σταχίων νά έλθω κάτω.
Τό βράδυ κάβαν τόν καρπό μέ τόν «εύρη» τόν λινχίταν μέ
τό λινχίτην και τό κοβύνιταν μέ τό δερμόν διά νά καθαρίουν
τόν καρπό. Τά «κότσαλα» δέν τά ξαναάλώνιταν, αλλά τά
έδιναν στό ξύα, γιατί ο καρπός τών μέγα νά δέν έθρανε ήταν
επλήθως τραυτέρως ποιότητας. Το άλώνισμα διαμοίσε
περίπου δύο μηνες, ενάδοχα έβλαα και κενά κομμάτια ενάδοχα.
Όταν τελείωναν φώναζαν τόν «δευατιστή» για νά πάρη τόν φόρο.
Αυτός ευτιμώσε τό ποσόν ή μέ τό μάτι ή τό μετρούσε μέ τερευέδες
και έπαιρνε τό μερίδιό του. Ο δευατιστής που έπαιρνε τά δέναια
από τήν κοινότητα διά φιλοπροσίους, πήρωνε τόν φόρο στην κοινότητα
και μετά ουτός μάζεσε τά δέναια από τούς παραγωγούς.
Τό σιτάρι οί παραγωγοί τό έβλααν στις αποθήκες που τίς έλεφαν
«άμπαρια» ή μέγα στο σπίτι. Για όπορο δέν διάλεφαν τά
καλοθρεμένα άτάκια από τό χωράφι, αλλά έπαιρνα από τό άμπαρι.
Κατά εις ώρες των εφραβιών των, και κατά τό θέρος και περισσότερο
κατά τό άλώνισμα τραφούνδουαν και μερικά τραφούνδια, τά όποία
όμως δέν θυμούνται σήμερα.

Έτήσια πυρρί.

Πρό του 1922 οί έντόριοι κάτοικοι τού χωριού

έσυνήθιζαν νά ανάθουν φωτίες τῶν παραμονῇ τῶν Ἀποκριῶν. Συνήθως τὰ παιδιὰ, μόλις βράδιατε συνεμνηνεύονταν καί οχημάτιζαν δρόμους κατὰ γειτονίες, ἔπαιζαν ζύγα καί περιεούτερο «βάλματα», ἀπό τὰ ἐπιστία των καί ἀνοίαν φωτίες στοὺς δρόμους καί πηδούσαν ἀπὸ ἐπάλω.

Μετά τὸ 1922, ὅταν ἦρθαν οἱ πρόσφυγες, οἱ μὲν θράνες ἀνοίαν, καί ἀνάθουν μέχρι σήμερα τὴν 1^η Μαρτίου πρῶτ' πρῶτ' ἐστὶν αὐτὴ τῶν γειτονιῶν, πρὶν εὐεῖνος Σηπτηῶν, διὰ νὰ γύρουν οἱ ψύλλοι καί νὰ πᾶνε στὰ γέφυρα. Ἐπίσης καί γιὰ νὰ εἶναι ξεσπῶς ὁ Μῆνας Μάρτιος.

Οἱ δὲ ἐν Μ. Ἀσίᾳ καταθρόμενοι ἀνοίαν φωτίες καί ἀνάθουν στὸ 24 Ἰουνίου τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου πρὸς σταυροδρόμους πηδούσαν τρεῖς φορές ἀπὸ ἐπάλω, ἔπαιζαν μίαν σκελίδα σκώρδον καί τὴν ἔτριβαν ἐπὶ τὰ πόδια τῶν δαυτείων τῶν χειρῶν

καί διὰ νὰ μὴ θάβουν ποταμιοὺς
 ἄλλα ἐχέτω ἑορτὴ καὶ τὴν πρῶτην δὲ ὑπάρχουν.

Οἱ ἀνωτέρω πληροφορίες ἐλήφθησαν ἀπὸ τοὺς:

- 1) Μάττειαν Θεόδωρον ἑτῶν 62 τόπος καταγωγῆς Ἀδελφικὸν καί μόνιμος κάτοικος αὐτοῦ, καὶ ἐξεταζόμενον τόπον.
- 2) Μαυρίδην Ἀθανάσιον ἑτῶν 64. τόπος καταγωγῆς Μ. Ἀσία διαμένει εἰς τὸν ἐξεταζόμενον τόπον ἀπὸ τοῦ 1922.
- 3) Δελιδάτην Εὐάγγελον ἑτῶν 65 τόπος καταγωγῆς Ἀν. Θράκη διαμένει εἰς τὸν ἐξεταζόμενον τόπον ἀπὸ τοῦ 1928 καί ἄλλων κατοίκων τοῦ χωρίου Ἀδελφικοῦ Σερρών.

[Γεώργιος Π. Μουσαφίδης, διδάσκαλος. Ἡ συλλογὴ αὕτη ἐγένετο τὸν Φεβρουάριον 1970]

Α' α'. Τὰ φερμένα υπήματα πρό τοῦ 1920
1) + καὶ μισθολόγημα, καὶ δὴ βοσκήν οἱ περιοχὲς
μηρὰς, καὶ θιβάδι.

Σελίς 7 5' 2. Ὡς πῶς οὕτως ὥστε ἡ οὐρά τοῦ
ἀρότρου νὰ εἶναι ἀνάμεσα ἐπὶ δύο ὧς, Σηκώνουν τὴν
οὐρά τοῦ ἀρότρου καὶ τὸ συνδέουν μετὰ τὸν ὅλον μετόλουρι.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ